

EXCERPTA

7. zenbakia

1987-urtarrila

gaiak

orrialdeak

Safo.....	165-176
Martzial.....	177
Katulo.....	178-179
Aureli Prudentzi Klemente.....	180-182
Definitiones, etymologiae, explicationes, e Sancti Augustini scriptis depromptae.	183-188

latin-grekozko idazleen
itzulpen-ikerketa lanak

Jon Gotzon Etxebarria

Gernika

SAFO
(600 K. a.)

Lesbos-ko Ereso-n jaioa. Mitelene-ko bere etxean neskatxa talde bat bildu omen zuen, musika eta dantza erakutsiz. Jaungoikoen jaiak, Afrodita-renak batipat ospatzen zituzten elkarrekin. Inguruko eta urrutiko hirietatik etortzen zitzaizkion hezkuntza hartzeko haregandik. Eta benetan maite zituen denak; olerki askotan haienganako emozioa azaltzen du, edo bat urrundu delako edo e-peldu egin delako zion maitasuna. Hain zen ederretsia bere garaian Platon-ek hamargarren Musa deitu zion.

ποικιλόθρον' ἀθανάτ' Ἀφρόδιτα,
παῖ Δίος δολόπλοκε, λίσσομαί σε,
μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα,
πότνια, θυμόν'

4

ἀλλά τιδ' ἔλθ', αἶ ποτα κᾶτέρωτα
τάς ἔμας αὖδας αἰοισα πῆλοι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
χρῦσιον ἦλθες

8

ἄρμ' ὑπαδεδεύξαισα· κάλοι δέ σ' ἄγον
ὤκεες στρουθοῖ περι γᾶς μελαίνας
πύκνα δίνεντες πτέρ' ἀπ' ὠράνωϊθε-
ρος διὰ μέσσω,

12

αἶψα δ' ἐξίκοντο· σὺ δ', ὦ μάκαιρα,
μειδιαίσαισ' ἀθανάτῳ προσώπῳ
ἦρε' ὅττι δηῦτε πέπονθα κῶττι
δηῦτε κάλημμι,

16

κῶττι μοι μάλιστα θέλω γένεσθαι
μαινόλαι θύμῳ· τίνα δηῦτε πείθω
ἄψ ψάγην' ἔς σάν φιλότατα; τίς σ', ὦ
Ψάπφ', ἀδικήει;

20

καὶ γάρ αἱ φεύγει, ταχέως διώξει·
αἱ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει·
αἱ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κῶκ ἔθέλοισα

ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλέπαν δὲ λῦσον
ἐκ μερίμναν, ὅσσα δέ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἱμέρρει, τέλεσον· σὺ δ' αὐτὰ
σύμμαχος ἔσσο.

Afrodita hilezkorra, agintaulki koloretsua duzuna,
Zeus-en alaba ziri-sartzailea, arren dagizut, ez zi-
gortu nire gogoa, ugazabandra horrek, oinazez eta
kezkaz.

Aitzitik, erdu hona, behinola nire eiagorak urrun-
dik entzunik, aitaren urrezko etxea utzita etorri
bazinen

zure gurdian jezarrita, eta artatxori polit-arinek,
jira-bira hegazka, eraman bazintuzten lur beltzaren
gain eta egurats-ereditik.

Berehala heldu ziren. Zuk, berriz, arpegi arrai, irri-
farrez, jainkosa horrek, galdetu zenidan zein gaitz
ote nuen oraingoan eta zergatik dei egin nizun be-
rriro,

eta ea zer nahi nuen ene gogo zorabiatuan lortu.
Nor nahi duzu orain zure maitatzera bultzatzea? No-
rk mintzen zaitu, Safo?

Gaur ihes badabilkizu, laster dukezu bilaka. Hartzen
ez baditu, opariak egingo ditu; maitatu ezean laster
maiteko zaitu, gura ez badu ere.

Zatozkit orain, nire antsia larritik askatuz, eta e-
man nire gogoak opa dituenak. Zakizkit lagun borro-
ka aldian.

φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν
 ἔμμεν' ὦνηρ, ὅττις ἐνάντιός τοι
 ἰσδάνει καὶ πλάσιον ἄδου φωνεί-
 σσας ὑπακούει

καὶ γελαίσσας ἰμέροεν, τό μ' ἦ μάν
 καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόαισεν'
 ὥς γάρ ἐς σ' ἴδω βρόχε', ὥς με φώναι-
 σ' οὐδ' ἐν ἔτ' εἴκει,

ἀλλ' ἄκαν μὲν γλῶσσα ἴξαγεῖ, λέπτον
 δ' αὐτίκα χρωὶ πῦρ ὑπαδεδρόμηκεν,
 ὀππάτεσσι δ' οὐδ' ἐν ὄρημμ', ἐπιρρόμ-
 βεισι δ' ἄκουαι,

κάδ δέ μ' ἴδρωσ ψυχρὸς ἔχει, τρόμος δὲ
 παῖσαν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας
 ἔμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω ἴπιδεύης
 φαίνομαι†

(31 L-P)

Jaungoikoen antzeko iruditzen zait zure aurrean je-
 zarritako gizona, gozoki mintzatzen eta maiteki barr-
 e egiten entzuten zaituena.

Horrek ez dit bihotza asaldatzen bular-barruan; une
 batez zuri begiratzuz gero, ezin dut hitzik atera; mi-
 hia lotu egiten zait; behingoan su mehea larru-azpi-
 tik dabilkit, begiek ez dakusate ezertxo ere eta be-
 larriak burrunbadaka, izerdi hotzez nago, ikara batek
 naizen hau astintzen nau eta belarra baino zuriska-
 go nago eta badirudi hiltzeko gitxi falta zaidala.

(Sara abestirik...)

οἱ μὲν ἱππῶν στρότον οἱ δὲ πέσδων
οἱ δὲ νάων φαῖσ' ἐπ[ι] γᾶν μέλαι[ν]αν
ἔ]μμεῖναι κάλλιστον, ἔγω δὲ κῆν' ὄτ-
τω τις ἔραται'

(16 LP)

Zaldizkoen edo oinezkoen edo ontzizkoen samalda
lur-gainekorik ederrena omen. Nik, berriz, diot: Nor-
berak maite duena.

νῦν δὲ Λύδαισιν ἐμπρέπεται γυναί-
κεσσιν ὥς ποτ' ἀελίῳ
δύντος τὰ βροδοδάκτυλος μήνατ'

πάντα περρέχοισ' ἄστρα φάος δ' ἐπί-
σχει θάλασσαν ἐπ' ἄλμύραν
ἴσως καὶ πολυανθέμοις ἀρούραις'

(96 LP)

Orain lidaisitar andreen artean nabarmentzen da, e-
guzki sartukeran, ilargi hatzamar larrosadunak bes-
te izar guztiei gehiago egiten dien antzera. Eta be-
re argia itsas-kresalaren gain eta zelai loretsuen
gain hedatzen da.

ὄττινας γὰρ
εὖ θέω, κῆνοι με μάλιστα πάντων
[] σίνονται.

(26,2-4 LP)

Nik ondo gura diedanek, horietxek gehiena kalte e-
giten didate.

"Ἔρος δ' ἐτίναξέ μοι
φρένας ὡς ἄνεμος κατ' ὄρος δρύσιν ἐμπέτων.

(47 LP)

Eros-ek anima iharrosi zidan, mendian zuhaitzetan
jotzen duen haize antzo.

οὐκ οἶδ' ὅτι θέω δίχα μοι τὰ νοήματα.

(51 LP)

Ez dakit zer nahi dudana: pentsamentu bikoitzez a-
ri naiz.

καθάνοισα δὲ κείσῃ οὐδέ ποτα μναμοσύνα σέθεν
 ἔσσειε' οὐδ' ἴα τοῖς ὕστερον' οὐ γάρ πεδέχῃς βρόδων
 τῶν ἐκ Πιερίας· ἀλλ' ἀφάνης κὰν Ἄϊδα δόμῳ
 φοιτάσῃς πεδ' ἀμαύρων νεκύων ἐκπεποταμένα.

(55 LP)

Hilez gero atsedenduko. Ondorengoek ez dukete zutaz
 oroimenik, txikerrenik ere ez. Pieiria-ko arrosentan
 hartukizunik ez bait duzu. Hades-en egoitzan bertan
 ahaztua, hara ezkerro hildako ikusiezinen itzalekin.

καθάνην δ' ἡμέρος τις [ἔχει με καὶ
 λωτίνοις δροσόντας [ἔ-
 χ[θ]οῖς ἴδην Ἄχερ[

(95, 11-13 LP)

Hiltzeko gogo batek hartua nago, eta lotoak intzez
 ikusteko Akeronte-n.

ἀλλά τις οὐκ ἔμμι παλιγκότων
 ὄργαν, ἀλλ' ἀβάκην τὰν φρέν' ἔχω.

(120 LP)

Ni, aldiz, ez naiz zoritxarreko haserrekor horietari-
 koa; anima patxadatsua darabilt.

ἀλλ' ἔων φίλος ἄμμι
 λέχος ἄρνυσο νεώτερον'
 οὐ γάρ τλάσομ' ἔγω συνοί-
 κην ἔοισα γεραιτέρα...

(121 LP)

Ene adiskide bazara, bilatu maitasun gazteagoa; ez
 bait naiz ausartuko ezkontzera zahar samarra iza-
 ki.

δαύοιο' ἀπάλας ἐτάρας ἐν σπήθεσιν

(126 LP)

Neska samurraren bularrean lo.

"Ἔρος δηδτέ μ' ὁ λυσιμέλης δόνει
 γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον,

(130 LP)

Berriro Eros lasaitzaileak aztoratzen nau, gozo-
 mingots, pizti horrek.

αἰ δ' ἤχες ἔσλων ἡμερον ἢ κάλων
 - καὶ μὴ τί τ' εἶπην γλῶσσ' ἐκύκα κάκων,
 αἰδῶς ἴκέν σεφ οὐκ ἦχεν ὄππα-
 τ' ἄλλ' ἔλεγες περὶ τῶδικαίως.

(137 LP)

Irrika garbi-ederra bazenu eta mingainean berba txarrik ez bazenu, herabeak ez lizkizuke lausotuko begiak; aitzitik, zure eskaria azalduko zenuke.

γλύκηα μάτερ, οὔτοι δύναμαι κρέκην τὸν ἴστον,
 πόθῳ δάμεισα παῖδος βραδίναν δι' Ἀφροδίταν.

(102 LP)

Ama gozoa, ezin dut eho ene oihala. Maitearen irrikaz nago, Afrodita eztitsuaren menpean.

ἔστι μοι κάλα πάις χρυσίοισιν ἀνθέμοισιν
 ἐμφέρην ἔχουσα μόρφαν Κλείς ἀγαπάτα,
 ἀντὶ τᾶς ἐγῶυδέ Λυδίαν παῖσαν οὐδ' ἐράνναν

(132 LP)

Maite bat dut maitagarria, urrezko lorez apaindua, Kleis laztana. Beragatik emango nuke ene Lidi maite osoa.

οὐ γὰρ θέμις ἐν μοισσόπολων
 θρῆνον ἔμμεν· οὐ κ' ἄμμι τάδε πρέποι.

(150 LP)

Temis, Musen egoitzan ez jo hiletarik; gurean ez da egoki.

Ἔσπερε πάντα φέρων ὄσα φαίνολις ἐσκέδασ' Αὔωσ,
 ἴφέρεις διν, φέρεις αἶγα, φέρεις ἄπυφ' μάτερι παῖδα.

(104 a LP)

Artizarra, goizalde argiak sakabanatuak oro biltzen dituzuna; batu ardia, batu ahuntza; alaba, berriz, amagandik aldentzen.

οἶον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεται ἄκρω ἐπ' ὕσῳ,
 ἄκρον ἐπ' ἀκροτάτῳ, λελάθοντο δὲ μαλοδρόπης·
 οὐ μὲν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐπίκεσθαι

(105 a LP)

Adar-puntaren puntan dagoen sagar gorria antzo: biltzaileek ahazturik zuten; ez, ahaztu ez, baizik eta ezin eskuratu.

ὄλβιε γάμβρε σοὶ μὲν δὴ γάμος ὡς ἄραο
 ἐκτετέλεστο, ἔχης δὲ πάρθενον ἂν ἄραο...
 σοὶ-χάριεν μὲν εἶδος, ὄππατα δ'...
 μέλλιχ', ἔρος δ' ἐπ' ἡμέρτῳ κέχυται προσώπῳ
 τετίμακ' ἔξοχά σ' Ἀφροδίτα.

(112 LP)

Ezkongai zoriontsu, zuk nahi bezala izan dira ezte-
 iak. Zure gogoko andregaiia baduzu. Betarte atsegina
 duzu, bai, baina zure maitearen begiak ezta bezala-
 koxeak eta maitasuna darakus arpegi atsegingarri-
 an. Afrodita-k bikainki ederretsi zaitu, bai horixe.

(νύμφη). παρθένια παρθένια ποῖ με λίποις ἀποίχη;
 (παρθένια). οὐκέτι ἤξω πρὸς σέτ οὐκέτ' ἤξω.

(114 LP)

(neskatxa): Birjintasuna, birjintasuna, zergatik ni
 utzirik alde egin zenuen?

(birjintasuna): Ez natzaizu atzera etorriko, ez.

τίῳ σ' ὦ φίλε γάμβρε κάλως εἰκάσω;
 ὄρπακι βραδίνῳ σε μάλιστ' εἰκάσω.

(115 LP)

Ezkongai maitea, zuretzat zein itxurarik ederrena?
 Zurtoin bigunaren antzeko izatea, zure itxurarik e-
 derrena.

MARTZIAL

Lau hagin, uste dut, zenituen,
 Aelia; eztul batez
 bi eta beste batez beste bi
 erori zaizkizu; honez
 gero ziurki eztul eikezu
 egun guztietan: deus ez
 dago hemendik eramateko
 eztulak hirugarrenez.

Si memini, fuerant tibi quattuor, Aelia, dentes:
 expulit una duos tussis et una duos.
 Iam segura potes totis tussire diebus:
 nil istic quod agat tertia tussis habet. (1, 19)

KATULO

VIII

Miser Catulle, desinas ineptire,
 et quod uides perisse perditum ducas.
 fulsere quondam candidi tibi soles,
 cum uentitabas quo puella ducebat
 amata nobis quantum amabitur nulla.
 ibi illa multa tum iocosa fiebant,
 quae tu uolebas nec puella nolebat.
 fulsere uere candidi tibi soles.
 nunc iam illa non uult: tu quoque, inpotens, noli,
 nec quae fugit sectare, nec miser uiue,
 Sed obstinata mente perfer, obdura.
 vale, puella. iam Catullus obdurat,
 nec te requiret nec rogabit invitam:
 at tu dolebis, cum rogaberis nulla.
 scelesta, vae te ; quae tibi manet vita!
 quis nunc te adibit? cui videberis bella?
 quem nunc amabis? cuius esse diceris?
 quem basiabis? cui labella mordebis?
 at tu, Catulle, destinatus obdura.

VIII

Gaixo Katulo, lelokeriak
 utz itzazu honez gero
 eta galdutzat eman galdurik
 ikus ditzazunak oro.
 Lehen distiraz izan dituzu
 hainbeste eguzki bero,
 maiteena nuen neskatxa lagun
 zenbiltzanean maitero.
 Hainbat atsegin zen orduan: zuk
 baietz, neskak ezetzik ez.
 Zinez, eguzki dizditsu haiek!
 Harek orain ezetz; gauzez
 zara eta, zuk ere ez gura.
 Ez opa doana ihes.
 Ez bizi alhaz. Amore ez eman,
 eutsi gogor, borondatez.
 Agur neskato, Katulo-k ez bait
 zaitu behartuko otoika.
 Eskerik ezaz min, bai, gaiztoa?
 Zure bizitzaren kinka!
 Nor oin zugana? Norentzat eder?
 Nor maite, harena naiz-ka?
 Musuka noren ezpainak jango?
 Eutsi, Katulo, ezezka!

A. PRUDENTZI KLEMENTE

VIII.-De loco in quo martyres passi sunt, nunc
baptisterium est Calagurri

Electus Christo locus est, ubi corda probata
prouehat ad caelum sanguine, purget aqua.

Hic duo purpureum Domini pro nomine caesi
martyrium pulchra morte tulere uiri.

5 Hic etiam liquido fluit indulgentia fonte
at ueteres maculas diluit amne nouo.

Qui cupit aeternum caeli conscendere regnum,
huc ueniat sitiens, ecce parata uia est.

10 Ante coronati scandebant ardua testes
atria, nunc lotae celsa petunt animae.

Spiritus aeterno solitus descendere lapsu,
ut dederat palmam, sic tribuit ueniam.

Haurit terra sacros aut fonte aut sanguine rores
exundatque suo iugiter uda Deo.

15 Ipse loci est dominus, laterum cui uulnere utroque
hinc cruor effusus fluxit et inde latex.

Ibitis hinc, ut quisque potest, per uulnera Christi
euectus gladiis alter et alter aquis.

1. Cf. *Intr. gen.*, p. 7* ss.

5. *Virg., Georg.*, 2, 200: *liquidi fontis*; cf. 4, 376.

VIII.-Martiriek heriotza jasan zuten lekua,
orain Kalahorra-ko batai-ontzia dena.

Kristo-k hautatu lekuan, bihotzak odoletan
probatuz zerura jaio, eta garbi uretan.

Berton gizon bik, Jaunaren izenarengatik hil,
herio ederrez, odol-martiritza zuten bil.

Berton iturri-uretan errukia isuriz
oben zaharrak garbitu ditu ibai-ur berriz.

Goi-erreinu betikora nahi duena igo
betor honera egarriz, bidea gertu dago.

Koroatu lekukoak bertara nekez lehen,
orain anima ikuziak erpinetara heltzen.

Goi-egoitzatik zetorren lehen Gogo Gurena
abarra emateko, orain badakar barkamena.

Lurrari ur-odolezko intza deuna dario,
bere Jainkoari beti ugari isurtzen dio.

Harena dugu leku hau; haren zaurietatik
odola irten zen eta ur, albo banatetik.

Kristo-ren zaurietatik, hortixek joan behar,
batzu ezpata-ukaldiz, bestetzu uretan zehar.

Eliz-Guraso batzuk uste izan zuten Kristo albo bietan zauritua izan zela, lantza alde batetik sartu eta bestetik irten zela.

Hona arazo honi buruz Prudentzi-ren beraren neurtitz batzu:

XLII.-Passio Salvatoris

Traiectus per utrumque latus laticem atque cruorem Christus agit:...

(Albo bietatik zulatua, Kristori ura eta odola zerion:... ("DITTOCHAEVM"))

A. PRUDENTZI KLEMENTE

K.o. 348. urtean jaio zen. Hiru herrik aitortu nahi dute semetzat: Tarragona-k, Zaragoza-k eta Kalahorra-k. Ziur-ziur ez bada ere, badirudi azkenengo hiri horretako seme jatorra dela.

Jakinguraz baizik ez bada ere, hona Euskal Herria rekiko aipamenak:

Nos Vasco Hiberus dividit
binis remotos Alpibus
trans Cottianorum iuga
trans et Pyrenas ninguidos.

(Laurentzi donearen abestia)

Iamne credis, bruta quondam Vasconum gentilitas?
(Peristephanon, 94)

45 **ETXOLA**: "Disctinctius tamen accipitur, fratres charissimi, tabernaculum Ecclesia secundum hoc tempus; domus autem caelestis Ierusalem quo ibimus. Tabernaculum enim tanquam militantium et pugnantium: tabernacula militum in procinctu, in expeditione; unde contubernaes dicuntur milites, quasi tabernacula eadem habentes et habitantes."
(Enarrationes in Psalmos, 131, 10)

Elizari, anaia maiteok, aldi honetakoari esaten zazio bereziki etxola; etxea, berriz, Eliza Ierusalem zerutarrari, gure jo-muga denari. Etxola, hots, guda-ketan ari diren gudariena: borrokarako gerta-lanetan diharduten gudarien etxolak; hortik etxolakide esaten zaie gudariei, etxola batekoak eta bateangoak direlako.

Euskaraz etxolakide, edo beste edozein izen emanda, ez da erdaraz "contubernio" izenarekin adierazten denaren antzik. Erdarazkoak konnotazio berezia du; euskarazkoak, ordea, dnotazio huts eta hotz.

46 **EZAUGARRIAK (berezkoak-alegiakoak)**: "Sunt autem signa vel propria, vel translata. Propria dicuntur, cum his rebus significandis adhibentur, propter quas sunt instituta; sicut dicimus bovem, cum intelligimus pecus, quod omnes nobiscum latine homines hoc nomine vocant. Translata sunt, cum et

ipsae res quas propriis verbis significamus, ad aliud aliquid significandum usurpamus; sicut dicimus bovem, et per has duas syllabas pecus quod isto nomine appellari solet; sed rursus per illud pecus intelligimus evangelistam, quem significavit Scriptura, interpretante Apostolo, dicens, Bovem tritulantem non infrenabis".

(De Doctrina christiana, lib. II, X, 15)

Ezaugarriak berezkoak eta alegiazkoak izan daitezke. Berezkoak noiz? Gauza bat adierazteko asmatu direnean eta hartarakoxe erabiltzen direnean. Era horretara esaten dugu idia, gizon guztiek gurekin batera latinez izen horren bidez adierazten duten abereari buruz ari garela. Eta alegiazkoak noiz? Izen horretxan bidez adierazten ditugun gauzak beste zentzun batez darabiltzagunean. Adibidez, idia esanez, bai, silaba bi horiekin izendatzen den aberea ulertu baina gero, abere horren bidez, Ebangelaria, Idazteunak aipatzen duena, aditzera ematen dugunean, Apostoluak zioen modura, "Eultzian ari dan idiari a-
oa ez lotu" (Paul-ek Korinto-koei lena, 9, 9; Olabide, "Itun Berria")

Alegoria hau ongi ulertzeko bihoaz hementxe San Pauloren hitzak:

(Joseph M. Bover, S. J.: "Novi Testamenti Biblia graeca et latina"; Matriti, MCMLIII)

ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ; ¹⁰ ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριῶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. ¹¹ εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

Non alligabis os bovi tritulantem. Numquid de bobus cura est Deo? ¹⁰ An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare; et qui triturat, in spe fructus percipiendi. ¹¹ Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?

Idatzita baitago: Eultzian ari dan idiari a-
oa ez lotu. Ἰδιεν ardura al du Yainkoak. ¹⁰ ala gutzaz batez ere ori al dio? Gutzaz, noski, auck idatzita daude: uztaren ustez goldean goldaria ta eultzian eultzilaria ari bea' dute-ta. ¹¹ Ἰ Afitzeko ote da. gogo-azia zuengan erein dugonok bizirako otzurak zuetan biltzen ba' ditugu?

(Olabide, "Itun Berria")

47 **EZAUGARRIAK (adierzgarriak)**: "Signorum igitur alia sunt naturalia, alia data. Naturalia sunt quae sine voluntate atque ullo appetitu significanti, praeter se aliquid aliud ex se cognosci faciunt, sicuti est fumus significans ignem... Data vero signa sunt, quae sibi quaeque viventia invicem dant ad demonstrandos, quantum possunt, motus animi sui, vel sensa, aut intellecta quaelibet".

(De Doctrina christiana, lib. II, 1, II)

Ezaugarriak batzu berezkoak, bestetzu asmaturikoak. Ezagutarazteko nahikunde eta joerarik gabe, berai- engandik zerbait berezia berenez erazagutzen dutenak, horiexek berezkoak; esaterako, sua adierazten duen kea... Asmatutakoak, aldiz, zenbait bizidunek elkarri ematen dizkietenak, beren gogo-era, sentipenak edo burutapenak agertzeko, ahal den neurrian.

1. Con la palabra *indicio*, se puede designar la relación causal que une un hecho lingüístico con el objeto significado: la elevación de la voz es indicio de una excitación. (V. SINTOMA.)

2. En la terminología de CH. S. PERCE, se distingue *icono*, *indicio* y *símbolo*. El indicio está en una relación de contigüidad con la realidad exterior. Así, se dirá que el humo es el indicio del fuego; al revés del caso del icono no existe semejanza y, contrariamente al caso del símbolo, el vínculo no es convencional.

2. *Signo* puede, en segundo lugar, ser un equivalente de *señal*. En este sentido, el signo --o señal-- forma parte de la categoría de los indicios; posee las características del signo-indicio (como el signo-indicio, el signo-señal es un hecho inmediatamente perceptible que da a conocer algo acerca de otro hecho no directamente perceptible); pero para que un signo pueda considerarse como una señal se necesitan dos condiciones:

a) es necesario que el signo se haya producido para servir de indicio; por tanto, no es fortuito, sino producido con una determinada intención;

b) por otra parte, es necesario que aquel al que va destinada la indicación contenida en la señal pueda reconocerla. Un signo-señal es, por tanto, voluntario, convencional y explícito. Combinado con otros signos de idéntica naturaleza forma un *sistema de signos o código*.

3. *Signo* puede ser, por último, equivalente de *símbolo**. El signo-símbolo es, por lo general, una forma visual (e incluso gráfica) figurativa. El signo-símbolo es el signo figurativo de algo que no es perceptible por los sentidos; por ejemplo, el signo figurativo que representa una balanza es el signo-símbolo de la idea abstracta de justicia.

(Jean Dubois eta beste: "Diccionario de Lingüística"

Alianza Diccionarios, 1979)

48 **EZKONTZA-HAUSTEA**: "Non eat ille ad alteram; et illa ad alterum: unde appellatum est adulterium, quasi ad alterum".

(ML, 51, 22)

Ez bihoa (gizona) beste batengana; ezta (andrea) bera beste inorengana; hortik atera da ezkontza-haustea, besterekikoa **apurtzen** delako.

Gure hizkuntzan ezin da egin hitz-jokoa: bestek edo inork ez dutelako zer ikusirik (ezkontza) hausterekin. Latinez, ordea argi azaltzen da erlazioa: ad+alterum=adulterium; eta gaztelaniaz hain argi ez bada ere, antz apur bat ematen zaio, behintzat. Bestalde, etimologia egoki eta zuzen dago aterea.

49 **GERTATZE (Parasceve)**: "Parasceve autem latine Praeparatio est: sed isto verbo graeco libentius utuntur judaei in hujusmodi observationibus, etiam qui magis latine quam graece loquuntur". (In Joannis Evangelium Tractatus, CXVII, 2)

Parasceve latinez gertakuntza da; halere, horrelako gauzetan judeguak gogotikago baliatzen dira grekozko berbaz, latinez grekoz baino gehiago egingiten dutenak eurak ere.

Parasceve o «día de la preparación» (en gr. παρασκευή; Vg Parasceve), el día anterior al sábado (Mc 15,42: προσάββατον), en el cual se preparaba todo para el sábado, porque en éste no se podía trabajar (Mt 27,62 par. Jn 19,31.42: «Parasceve» de los judíos), o para una festividad que coincidía con el sábado (Jn 19,14).

H. Haag, A. van den Born, S. de
Ausejo: "Diccionario de la
Biblia"; Herder, 1966.

(jarraitzeko)

Legezko gordailua:BI-937-86